

Razvoj funkcije osiguranja u Podravini

Razvoj osiguranja imovine i osoba u SFR Jugoslaviji, u uvjetima izgradnje socijalističkih društveno-ekonomskih odnosa, bio je vrlo dinamičan. Ono je u pojedinim razdobljima razvoja trpjelo krupne sustavne i organizacijske promjene u skladu s promjenama u društveno-ekonomskom razvoju zemlje. Sav značaj nastalih promjena ne može se, međutim, shvatiti ako se ne poznaje staro osiguranje. Zato će u uvodu biti riječi i o ciljevima, organizaciji i metodama rada privatnih osiguravajućih društava na području Jugoslavije prije drugog svjetskog rata. A, prije svega, valja se upoznati s idejom i ulogom osiguranja uopće.

O OSIGURANJU UOPĆE I O NJEGOVIH FUNKCIJAMA

Nastupanjem štetnih događaja i nesretnih slučajeva uslijed djelovanja elementarnih (stihijskih) sila, djelovanja stvari ili ljudskih radnji, nastaju trajni imovinski gubici ili ozljede tjelesnog integriteta fizičkih osoba pa i njihova smrt. Sredstva za proizvodnju ili druga imovina uništena na ovaj način predstavlja trajan gubitak bilo za društvenu zajednicu, ili za pojedinca komu uništeno dobro pripada. Nenadoknativ gubitak predstavlja smrt neke osobe ili gubitak radne sposobnosti za njegovu porodicu.

Već davno u prošlosti (neki povjesničari nazivaju začetke kod Rimljana) ljudi izloženi istoj opasnosti, istom riziku, traže zaštitu u uzajamnom udruživanju u cilju stvaranja fondova iz kojih bi se ovakve štete nadoknadile. Tokom razvoja osiguranja ove uzajamne grupe prerastaju u profesionalnu djelatnost na taj način što organiziranje ovih fondova i naknadu šteta, odnosno isplatu određene sume za slučaj smrti ili ozljede, preuzimaju na sebe organizacije koje se ovim poslovima bave kao svojom djelatnošću. To su osiguravajuća društva, odnosno osiguravajući zavodi, a kod nas odnedavna zajednice osiguranja, zajednice rizika ili jednim imenom — osiguravatelji.

Osiguranje je, prema tome, ekonomska mjera, ekonomska institucija koja na bazi uzajamnosti i solidarnosti osigurava društvu i pojedincima obnovu oštećenog ili uništenog dobra, pruža ljudima podršku u starosti i iznemoglosti, a porodici u slučaju smrti osiguranika.

OSIGURANJE U NAS DO OSLOBOĐENJA

U formama koje ga danas karakteriziraju osiguranje se pojavilo posljednjih stoljeća. Međutim, u našim krajevima, tako dugo porobljenim po tuđinama, osiguranje susrećemo u drugoj polovini prošlog stoljeća,¹ kad je u Francuskoj pod Trećim carstvom postojala dvojba da li se osiguranje života može odobriti ili ne.²

Prve poslove osiguranja u nas obavljaju stranci. Zato su, primjerice, u Srbiji prvi propisi koji se odnose na osiguranje, iako nose naslov »Zakon o osiguravajućim društvima«, posvećeni uglavnom stranim osiguravajućim društvima. Najveći dio osiguravajućih poslova, do oslobođenja zemlje pripadalo je Talijanima, zatim Nijemcima, Francuzima, Englezima i nešto Švicarcima i Česima.³

Oslobođenje nije, najčešće, bilo u interesu domaćih kapitalista preko kojih su strana osiguravajuća društva poslovala na tržištu osiguranja u našim zemljama. Ukoliko je i bilo izvjesnih napora da se ono ostvari, uspjeh je vrlo sporo dolazio jer nije bilo lako bez podrške zajednice suprotstaviti se poduzećima s finansijskim i organizacijskim zaledem u inozemstvu. Smetnja za stvaranje vlastitog osiguranja, za otimanje od stranaca bila je i oskudica u stručnim kadrovima, koji su neophodni za tehnički složeno poslovanje kakvo je osiguravajuće. Tek pred kraj devetnaestog stoljeća stvorena su domaća, nacionalna osiguravajuća društva, ali su veći značaj dobila mnogo kasnije (negdje u razdoblju između dva svjetska rata). No, i ona su poslovno bila zavisna od inozemstva. Poslovanje je, s malim izuzetima, vođeno na dosta primitivan način s upotrebom vrlo jednostavnih tzv. trgovačkih metoda, što je inozemstvu osiguravalo držanje naše organizacije i kadrova izvan znanstveno-tehničkih metoda, a s druge strane priliv sredstava iz privrede naših zemalja.

U Jugoslaviji, nastaloj 1918. godine, važio je, kao u većini zemalja u to vrijeme, koncesioni sistem za osiguravajuće poslove, ali se on primjenjivao na način da je, može se reći, u ovoj djelatnosti važilo liberalističko načelo. Uoči rata 1941. godine postojalo je 28 osiguravajućih organizacija ne računajući ona koja su nešto ranije likvidirana (»Adria«, »Zora«, »Feniks«).⁴

U pogledu režima pod kojim su ova brojna osiguravajuća društva poslovala između dva svjetska rata, postoje dva različita razdoblja:

prvi do početka 1937. godine kad je zakonski uveden nadzor nad osiguravajućim organizacijama i drugi od toga događaja na dalje.

U prvom razdoblju osiguravajuća društva svoje poslovanje obavljala su sasvim autonomno, bez ikakvog miješanja države. Poslujući bez nadzora, osiguravajuća društva nisu poštivala tehnička i finansijska načela koja važe za osiguravajuće poslovanje. Umjesto sigurnosti svoju glavnu brigu su posvećivala rentabilnosti plasmana sredstava rezervi stvorenih uplatama premija osiguranika. U borbi za osvajanje tržišta potpuno su zanemarena pravila solidnog poslovanja. Zato su se događala oštećenja osiguranika, kao kod kraha »Feniksa« 1936. godine.⁵

Drugo razdoblje počinje krahom bečkog osiguravajućeg društva »Feniks« koji je u bivšoj Jugoslaviji imao najveći utjecaj. Time je cijela djelatnost osiguranja bila ugrožena, pa su ostala društva, što je vrlo zanimljivo, sama tražila nadzor države želeći time vratiti povjerenje u osiguranje, ali ne i mijenjati način poslovanja.

Uredbom o nadzoru nad osiguravajućim poduzećima bile su, doduše, udarene osnove za zaštitu osiguravajućih prava, međutim, predviđeni pravilnici uslijedili su tek sredinom 1938. godine pa se može reći da do rata nekih krupnijih promjena nije ni bilo, osim što je izvršena revizija životnih osiguranja. Revizijom životnih osiguranja svih društava ustrojen je za svako registar matematičkih rezervi osiguranja života što je, s obzirom na ratne događaje, bilo od velike važnosti, jer je stvorena osnova za poslijeratnu valorizaciju predratnih osiguranja života.

Poslovnu politiku osiguravajućih društava možemo djelomično ocijeniti i kroz veliko učešće u bruto premiji. U imovinskom osiguranju (bez osig. života) naplaćeno je 1937. godine oko 240 milijuna dinara premije, za tehničku premiju, za naknadu šteta, odvojeno je 187,4 milijuna⁶ što znači da je za troškove odvojeno oko 30 posto od tehničke premije. Radi usporedbe navodim da je taj dio u »CROATIJI« ZR imovine za 1979. godinu iznosio 12,7 posto, a slično su postupile i druge zajednice osiguranja.

OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA NA PODRUČJU BIVŠE JUGOSLAVIJE

Naredni pregled pruža podatke o osiguravajućim društvima u Jugoslaviji do drugog svjetskog rata.⁷

Red. br.	N a z i v	vlasništvo
1.	ANKER, opće osig. društvo, Beč, Beograd	njemačko
2.	ASSICURAZIONI GENERALI Trst, Beograd	italijansko
3.	BAZELSKO osig. društvo, Bazel, Zagreb	švicarsko
4.	BALKAN, opće jug. osig. društvo Beograd	domaće (osn. 1940. god.)
5.	BEOGRADSKA ZADRUGA, Beograd	domaće
6.	VZAJEMNA ZAVAROVALNICA, Ljubljana	domaće
7.	DUNAV osig. d. d. Zagreb	njemačko
8.	EVROPSKO, Beograd	njemačko
9.	ELEMENTAR, Zagreb	njemačko
10.	ZADRUŽNO OSIGURANJE, Beograd	domaće
11.	JADRANSKO osig. društvo, Trst, Zagreb	italijansko
12.	JUGOSLAVIJA opće osig. društvo Beograd	domaće
13.	KREDITNA I POTPORNJA zadruga, Sarajevo	domaće
14.	CROATIA osig. zadruga, Zagreb	domaće
15.	LA NATIONALE — život, Pariz, Beograd	francusko
16.	LA NATIONALE — imovina, Pariz, Beograd	francusko
17.	SAVEZ NAPRETKOVIH ZADRUGA, Sarajevo	domaće
18.	OFICIRSKA ZADRUGA, Beograd	domaće
19.	ROYAL EXCHANGE ASSURANCE, London, Beograd	englesko
20.	ROSIJA-FONSIER, društ. za osig. i reosig. Bgd.	italijan. ma-
21.	SAVA, opće osig. d. d., Zagreb	đarsko
22.	SAVEZ IND. ŠEĆERA, Beograd	italijansko
23.	SRBIJA, prvo srpsko društvo za osig. Beograd	čehoslovačko
24.	UJEDINJENO osig. a. d., Beograd	domaće
25.	UNION — život, Pariz, Beograd	njemačko
26.	UNION — protiv šteta, Pariz, Beograd	francusko
27.	HRVATSKI RADIŠA, Zagreb	francusko
28.	ŠUMADIJA a. d. za osig. i reosig. Beograd	domaće

Po veličini iznosa na prvom mjestu je bilo Jadransko osiguravajuće društvo Trst. Od domaćih najveći iznos imala je »JUGOSLAVIJA«, ali je i ona bila povezana s MÜNCHENSKIM reosig. društvom, tako da je u mnogome zavisila o inozemstvu. U reosiguranju su sva domaća društva, posredno ili neposredno, bila pove-

Jedna od najstarijih tablica osiguranja »Croatie« dosad pronađena u Podravini

zana s inozemstvom. Nije bilo nikakve zajednice koja bi između domaćih društava reosigurala i pokrila sve što je bilo moguće, pa tek višak toga predala u inozemno reosiguranje. Tako su u inozemstvo odlazili dobici, a devizno politički interesi, tadašnje privrede i društva, bili su ugrožavani. Reosiguravatelj nije dobivao samo sredstva iz premije naših osiguranika, već po prirodi svoga posla i informacije o svim osiguranim objektima, pa i onima koji su bili od značaja za obranu zemlje. Tako su izvlačili dobitke i imali besplatnu obavještanju (špijunsku) službu, što je agresorima na našu zemlju dobro došlo.

OSIGURANJE POSLIJE OSLOBOĐENJA ZEMLJE

Valja napomenuti da je Predsjedništvo AVNOJ-a još za vrijeme rata (21. studenoga 1944.) donijelo odluku da sva imovina svih društava i neprijateljska imovina, postaje državna svojina.⁸

Razvoj osiguranja imovine i osoba u SFRJ, kako je u početku rečeno, doživjelo je niz pro-

mjena, koje se mogu sagledati u četiri razdoblja.

RAZDOBLJE CENTRALIZIRANOG DRŽAVNOG OSIGURANJA

Završetak narodnooslobodilačke borbe i revolucionarne promjene u društveno-ekonomskom uređenju, uvjetovale su i krupne promjene u djelatnosti osiguranja sa ciljem da se i djelatnost osiguranja usmjeri »u interesu narodne privrede i obnove zemlje«. Potaknuto time i temeljem spomenute odluke Predsjedništva AVNOJ-a, Povjereništvo za trgovinu i industriju donijelo je studenoga 1944. godine Odluku o postavljanju delegata kod osiguravajućih društava, domaćih i inozemnih. Na osnovi tih odluka Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije donio je 1. ožujka 1945. godine Odluku o spajanju u Državni zavod za osiguranje i reosiguranje poduzeća koja prelaze u državnu svojinu.¹⁰ To su društva »DUNAV«, »ELEMENTAR« i »VINERSTETIŠE«. Državnim zavodom upravljao je upravni odbor od pet do devet članova, koje je postavljao Ministar financija savezne vlade vodeći računa da u upravnom odboru budu zastupljene sve federalne jedinice. Upravni odbor radio je po uputstvima i pod nadzorom ministra financija. Djelokrug zavoda bliže je određen Zakonom o uređenju i djelokrugu kreditnog sistema. Tim zakonom (član 16.) određeno je da Državni zavod:

- a) osigurava svu »državnu« i ostalu »javno-pravnu« imovine od požara i drugih rizika,
- b) sprovodi sva obavezna osiguranja, osim socijalnog, kao i da vrši ostala osiguranja od svih rizika
- c) vrši reosiguranje po svim poslovima osiguranja.

Organizacija i poslovanje Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje bliže su određeni Pravilnikom o uređenju i poslovanju Državnog zavoda za osiguranje i reosiguranje, koji je donio ministar financija 3. travnja 1946. godine.¹² Tim Pravilnikom predviđeno je da zavod ima saveznu direkciju i zemaljske, odnosno pokrajinske direkcije. Zemaljske (pokrajinske) direkcije mogle su, u svrhu što uspješnijeg poslovanja imati poslovnice u pojedinim mjestima dotične narodne republike, odnosno AP Vojvodine. Odluku o osnivanju poslovnica donosio je upravni odbor na prijedlog zemaljskog poslovnog odbora. Saveznom direkcijom upravljao je upravni odbor od 16 članova, od kojih su po dva bila iz svake narodne republike i AP Vojvodine, a jedan član iz Autonomne Kosovsko-Metohijske oblasti.

Državni zavod za osiguranje i reosiguranje imao je i nadzorni odbor (član 12. Pravilnika) od pet članova, čiji je zadatak bio da kontrolira rad upravnog odbora i poslovnih odbora, kao i cjelokupno poslovanje. Nadzorni odbor postavljao je ministar financija. Vrhovno rukovođenje i nadzor nad zavodom imao je ministar

U dopisima i odgovorima označite broj Vaše police.

Ustlobodjujem se saopćiti Vam, da premija za Vaše osiguranje
police br. 156845 dospjeva na uplatu dne 9 kolovoza
1914. Stoga Vas uljudno pozivam, da tu premiju u iznosu od
K 8 40 fil., kod mene uplatiti izvolite, jer inače za slučaj
požara gubite pravo na odštetu, dok je zadruška ovlaštena Vašu vlasto-
ručno potpisanu ispravu utjerati sudbenim putem.

Sa šovanjem

u Peterancu dne 33/IX 1914

Stjepan Vilim
povjerenik »Croatia« osiguravajuće
zadruge u Zagrebu.

T. br. 61.

1914
VIII. 910

**Faksimil jednog dopisa Osiguravajuće zadruge
»Croatia«, koja je imala svojeg povjerenika i u
Peterancu 1914. godine**

financija Vlade FNRJ, koji je u tu svrhu mogao imati kod zavoda svog delegata (član 22.).

Pravilnikom je, također, bila predviđena obaveza da zavod stvara potrebne tehničke rezerve (opći rezervni fond, fond za izvanredne rizike i fond za unapređenje osiguranja). Od viška iz poslovanja po završenom računu 70 posto je raspoređivano u fondove zavoda, a ostatak u budžet Federacije (čl. 19.). Zakonom o potvrđi i izmjenama i dopunama Zakona o uređenju i djelovanju kreditnog sistema od 26. listopada 1945. godine izmjenjen je naziv zavoda u »Državni osiguravajući zavod FNRJ (skrać. DOZ)»¹³.

Nakon osnivanja direkcija u republikama i u AP Vojvodini, pristupljeno je osnivanju poslovnica i zastupništava u svim važnijim privrednim središtima. Organizacija državnog osiguranja dobivala je sve solidniju osnovu za izvršenje zadataka u osiguranju proste reprodukcije društvenoj imovini i imovini građana usljed djelovanja rizika, a paralelno tome preuzimala poslove osiguranja koje su obavljala privatna osiguravajuća društva, koja nisu bila obuhvaćena Odlukom o spajanju... od 1. ožujka 1945. godine. Ta su društva do kraja 1946. godine prestala djelovati. Neka su konfiscirana,

a ostala su likvidirana zbog isključenja iz osiguranja državne imovine i visokih troškova. Naime, rješenjima koje je u toku 1945. i 1946. godine donio ministar financija zabranjeno im je da osiguravaju državnu imovinu¹⁴ i imovinu koju su državna poduzeća unijela u zakup od fizičkih i pravnih lica.¹⁵

U čl. 14. Pravilnika sadržana je prva odredba o obaveznosti osiguranja. Imovina Federacije, republika, pokrajina, oblasti, državnih privrednih poduzeća, privrednih poduzeća s učešćem države s najmanje 50 posto i ostala javno-pravna imovina, morala je biti obavezno osigurana kod DOZ-a.¹⁶

Centralizirano uređenje osiguranja uz administrativno-operativno rukovodstvo ministra financija FNRJ, već od 1950. godine nije odgovaralo nastalim društveno-ekonomskim promjenama, dakle s početkom samoupravljanja u privrednim poduzećima. To je bio povod da se u ožujku 1953. godine formira Savjet DOZ-a uz suglasnost Odbora za privredu Saveznog izvršnog vijeća. Savjet su sačinjavali generalni direktor i direktori republičkih direkcija i vršio je funkciju najvišeg organa upravljanja DOZ-a. Savjet je funkcionirao do 1957. godine kada je

Dioničko društvo »Assicurazioni generali« iz Trsta najstariji je osiguravatelj imovine i ljudi u našim krajevima. Na fotografiji: tablica iz 1831. godine

Savezno izvršno vijeće donijelo Odluku o organima upravljanja DOZ-a.¹⁷ Ovom odlukom uvedeno je, može se reći, prvo društveno upravljanje u osiguranju (DOZ-u) jer su u upravni odbor birani članovi iz redova privrede i javnog života (16 članova) i šest članova iz kolektiva koje su birali radnici DOZ-a.¹⁸

I pored uvođenja društvenog upravljanja, organizacija i upravljanje u DOZ-u nisu bili u skladu s razvojem privrednog sistema i decentralizacijom državne uprave i razvojem komunalnog sistema. Pitanje reorganizacije postojalo je sve aktualnije. Slijedi Zakon o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja od 29. lipnja 1961. godine¹⁹ i Odluka o postupku za osnivanje osiguravajućih zavoda.²⁰ Time je počela decentralizacija osiguranja.

RAZDOBLJE DECENTRALIZIRANOG KOMUNALNOG OSIGURANJA (1962—1967.)

Nova organizacija osiguranja nastala je 1. siječnja 1962. godine. Osnovu organizacije osiguranja činio je osiguravajući zavod koji osniva općina (ili više općina) na teritoriju jedne općine. Početkom 1962. godine osnovana su 142 zavoda. Krajem 1963. godine broj zavoda je smanjen na 128. Prema stanju iz 1963. godine u Bosni i Hercegovini bilo je 11 zavoda, Crnoj Gori šest, Hrvatskoj 35, Makedoniji 14, Sloveniji 14 i u Srbiji 48. Osiguravajući zavod imao je po zakonu monopol za obavljanje poslova osiguranja na teritoriju za koji je osnovan.

Najviši organ zavoda bila je skupština koja je brojala 50—80 biranih i imenovanih članova. Izvršni organ skupštine bio je upravni odbor. Radni kolektiv zavoda imao je Savjet kao organ upravljanja, u čijoj je nadležnosti bilo upravljanje sredstvima i organizacijom u sferi radnog kolektiva.

Osiguravajući zavodi s teritorija jedne republike po zakonu su se udruživali u republičku zajednicu osiguranja, a republičke u Jugoslavenku zajednicu osiguranja. S ovako postavljenim povezivanjem osiguranje je u stvari predstavljalo svojevrsan veliki sistem.

U razmatranom razdoblju izvršena je revizija svih pravila osiguranja i tarifa premija.²¹ Novim pravilima osiguranja riješeno je niz pitanja od kapitalnog interesa za osiguranike. Osiguranje je prošireno na niz novih rizika, uvedene su neke nove vrste osiguranja i osiguranje na novu vrijednost.

Globalno ocijenjen rezultat poslovanja osiguravajućih zavoda u ovom razdoblju je slijedeći: obujam osiguranja pokazuje porast, ali je učešće premija u relativnom padu u odnosu na ukupni nacionalni dohodak. Osjetan je porast broja šteta, kao i iznos šteta u odnosu na premiju. Država povećava porez na promet na premije osiguranja u prosjeku za 19,7 posto (stopa poreza se kretala od 18—68 posto u osiguranju društvene imovine, osim stoke i usjeva, i 2,5—15 posto u osiguranju građana).²² Sve je ovo dovelo do ubrzanog smanjenja rezervi osiguranja.

Rezerve sigurnosti iznosile su 31. prosinca 1960. godine 608,812.360 ND, a 23. prosinca 1965. god. pale su na 57,842.200 ND. i 125,687.850 ND. u rezervi sigurnosti za štete od potresa. Težak ekonomski položaj u kojem se našlo osiguranje bilo je povod da se postavi pitanje reorganizacije sistema. Prva mjera bila je ukidanje poreza na promet od 1. siječnja 1965. godine. Analizi je podvrgnut čitavi sistem: sistem izravnjanja rizika, formiranje ukupnog prihoda, pomanjkanje minimalnih uvjeta za osnivanje zavoda, štetnost teritorijalnog monopola i sve proturječnosti u osiguranju koje su kočile razvoj. Utvrđeno je da obavezno osiguranje radnih organizacija i drugih društveno-pravnih osoba nije bilo u skladu s razvojem sistema samoupravljanja u privredi i novim društveno-ekonomskim odnosima. Sistem je još uvijek predstavljao ostatak administrativnog razdoblja u privredi i kao takav se nije mogao dalje održati.

Na temelju prethodnih analiza i ocjena, poslije široko izvršene javne rasprave, Savezna skupština SFRJ donijela je niz propisa kojima je izmijenjen sistem. Novi sistem stupio je na snagu 1. siječnja 1968. godine.²³

RAZDOBLJE KOMERCIJALIZIRANOG (TRŽIŠNOG) OSIGURANJA (OD 1. SIJEČNJA 1968. GODINE DO DONOŠENJA NOVOG USTAVA)

Novim propisima izvršene su znatne izmjene u sistemu osiguranja. One su imale za cilj: ukalkuliranje administrativnih elemenata u osiguranju; stvaranje uvjeta da osiguravajuće organizacije posluju po ekonomskim načelima osiguranja; izjednačavanje položaja osiguravajućih organizacija s položajem drugih privrednih organizacija i materijalno stimuliranje, kako radnika u osiguranju tako i osiguranika i osnivača zavoda.

Djelatnost osiguranja proglašava se privrednom djelatnošću od posebnog društvenog interesa kojom se po načelu uzajamnosti i solidarnosti osigurava ekonomska zaštita imovine i osoba od rizika koji ih ugrožavaju.

Osnovnim zakonom ukinut je teritorijalni monopol. Svaki zavod može poslovati na cijelom teritoriju SFR Jugoslavije kao jedinstvenom privrednom području.

Zakonske odredbe djelovale su i administrativno na integraciju postojećih zavoda i zajednica osiguranja tako da se ranijih 128 zavoda i sedam zajednica integriralo u 11 zavoda: »Beograd«, »Jugoslavija«, »Vojvodina«, »NOVI SAD«, Udruženi zavod »Zagreb« (kasnije promijenio naziv u »CROATIA«), »JADRANSKI OSIG. ZA VOD«, »SARAJEVO«, »SAVA«, »MARIBOR«, »MAKEDONIJA« i Zavod za reosiguranje »SLAVIJA LLOYD« (kasnije se specijalizirao za osig. i reosiguranje transporta). Zavodi »BEOGRAD«, »JUGOSLAVIJA« i »CROATIA« registrirali su se i za obavljanje poslova reosiguranja. Zavodi su u siječnju 1968. godine osnovali Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije. U okviru udruženja razmatraju se pitanja od zajedničkog interesa za unapređenje osiguranja.

Ukinut je sistem obaveznosti i usvojeno pravilo dobrovoljnosti osiguranja. Obavezno osiguranje ustanovljeno je za rizike koji ugrožavaju treća lica (osiguranje automobilske odgovornosti) i putnika u javnom prometu.

Sistem reosiguranja također je u osnovi izmijenjen i zasniva se na principu dobrovoljnosti u pogledu izbora reosiguravatelja (član 13).

Zavodima upravljaju osiguranici, osnivači i radnici zavoda (čl. 6.). Organi upravljanja su skupština, radnički savjet i direktor (član 42.).

Zavodi su obavezni zakonom da trajno osiguravaju izvršenje svojih obaveza iz osnova osiguranja i reosiguranja, da tarife premija i tehničke osnove utvrđuju na način koji garantira naknade šteta (izravnanje rizika u vremenu i prostoru), da formiraju rezerve sigurnosti i matematičke rezerve osiguranja života.

Zavodi su počeli poslovanje u novom sistemu s uvjetima osiguranja i tarifama premije donijetim krajem 1967. godine od strane Skupštine bivše JZO-a. Nove uvjete i tarife usvojili su organi upravljanja svih zavoda. Međutim, u njihovoj primjeni u 1968. godini zavodi su u brojnim slučajevima od tarifa odstupili što je omogućilo razvoj nelojalne konkurencije.

Promatrajući to razdoblje uočavaju se dvije tendencije kretanja u razvoju osiguranja. Pozitivno je što je u nadmetanju došlo do nagle ekspanzije u iznosu osiguranja. Informacije, ponude i ostvarenje (ugovaranje) dopirali su do najudaljenijih naselja. Novi rizici povećavali su premiju od postojećih osiguranika. Međutim, tako urbzana koncentracija sredstava, nad kojom udruženi rad nije imao kontrole, omogućila je stvaranje centara financijske moći i ubrzala nelojalna nadmetanja i neodgovorno raspolaganje društvenim sredstvima.

Naslovna stranica izvještaja Osiguravajuće zadruge »Croatia« iz 1934. godine

Nelojalna konkurencija obavljala se u raznim vidovima: putem obećanja ili davanja kredita osiguranicima drugih zavoda, kulantnim (poslovno uslužnim) reguliranjem šteta, sredstvima propagande i reprezentacije i sl. Posljedica toga bili su, već za 1968. godinu, loši poslovni rezultati kod većine zavoda. To je bio povod da Upravni odbor Udruženja osiguravajućih zavoda Jugoslavije pristupi ozbiljnom razmatranju nelojalne konkurencije i poduzme mjere za njeno suzbijanje. Rezultat toga bio je ugovor o poslovno-tehničkoj suradnji zaključen u prosincu 1969. godine.

Ovaj ugovor potpisali su svi zavodi i time se obavezali da zajednički utvrđuju tarife premija za neke vrste osiguranja kao jedinstvene za cijeli teritorij SFRJ, kao i da zajednički utvrđuju uvjete (pravila) za sve vrste osiguranja. Predviđena je arbitraža sa zadatkom da razmatra prijave o nelojalnoj konkurenciji i poduzima ekonomske sekvence protiv počinitelja. Time je nelojalna konkurencija stvarno svedena na najmanju mjeru, ali ne i sasvim isključena.

Poduzete mjere imale su za posljedicu da se već krajem 1972. godine sanira loše financijsko stanje zavoda. Pokriven je naslijedni gu-

bitak bivše JZO u iznosu od 842,915.288,75 dinara, u što su korištena sredstva tehničke premije bez premije osiguranja života, i počele su se stvarati rezerve sigurnosti. Pored svih mjera i postignutih rezultata, tako značajna koncentracija sredstava udruženog rada bila je izvan kontrole osiguranika. Sredstva se prelijevaju iz jedne u drugu vrstu osiguranja, a naročito iz društvenog sektora u korist osiguranika građana, a posljedica je privatizacija društvenih sredstava. Donošenjem Ustavnih amandmana i novih društveno-ekonomskih odnosa načelno je utvrđeno da sistem osiguranja ne odgovara novim odnosima i da ga valja mijenjati. Stoga je već 1972. godine, a naročito tokom 1973. godine počela vrlo dinamična aktivnost za samoupravno organiziranje u tom smislu da sredstvima osiguranja upravljaju organizacije udruženog rada, druga društveno-pravna lica i građani, koji kao osiguranici udružuju sredstva da bi na bazi uzajamnosti i solidarnosti osigurali ekonomsku zaštitu od raznih rizika.

Institucionalna prilagođavanja osiguravajućih zavoda izvršena su prije donošenja novog Ustava SFRJ čime su stvoreni uvjeti da osiguranje postane funkcija udruženog rada i dobije odgovarajuće mjesto u sistemu društvene reprodukcije. Sva prava upravljanja poslovima i sredstvima osiguranja, koja su ranije imali radnički savjeti i radne zajednice, prenijeta su na skupštine. Donošenjem novog Ustava SFRJ došlo je do daljnje transformacije osiguravajućih organizacija. Izmijenjeni su nazivi »zavod« i formirane zajednice rizika i zajednice osiguranja. Neki zavodi su sporazumno formirali jednu zajednicu: »Beograd« i »Jugoslavija« formirali su »DUNAV«, »SAVA« i »MARIBOR« formirali su »TRIGLAV«, a »JADRANSKI OSIGURAVAJUĆI ZAVOD« i »CROATIA« formirali su »CROATIU«. Zajednice osiguranja su, u pravilu, općeg tipa, a sačinjavaju ih zajednice rizika, specijalizirane za osiguranje od istovrsnih rizika. Zajednice rizika su pravne osobe koje čine zajednicu osiguranja. Tako, primjerice, ZO »CROATIA« čine: Zajednica rizika osiguranja imovine, Zajednica rizika osiguranja motornih vozila, Zajednica rizika osiguranja osoba, Zajednica rizika osiguranja transporta i kredita i Zajednica reosiguranja pod nazivom »Slavija Lloyd«.

RAZVOJ JUGOSLAVENSKOG OSIGURANJA IZRAŽEN BRUTO PREMIJOM OD 1946. DO 1978. GODINE

Razvoj jugoslavenskog osiguranja izražen bruto premijom²⁴ u pojedinim razdobljima potvrđuje određene slabosti sistema i isto tako opravdanost društveno-ekonomskih mjera za razvoj i kontrolu osiguranika nad sredstvima osiguranja.

Porast sredstava udruženog rada i građana, koja odvajaju u svrhu ekonomske zaštite, podudara se s društveno-ekonomskim promjenama u sistemu osiguranja. Naročito visok porast

(u mil. st. dinara)

Razdoblje	Bruto premija			
	Godina	Imovine	Života	Ukupno
1946—1961.	16	232.480	11.261	243.741
1962—1967.	6	611.930	47.467	659.397
1968—1973.	6	2,346.025	217.642	2,563.667
1974—1978.	5	6,157.059	693.228	6,850.287
Ukupno:		9,347.494	969.598	10,317.092

premije nastao je od 1968—1973. godine nakon ukidanja komunalnih zavoda, skoro četiri puta u odnosu na isto prethodno razdoblje ili deset puta više nego DOZ u 16 godina postojanja. Sigurno je da je faktor inflacije djelovao i djeluje na porast premije, ali je sigurno da je i pored toga učinjen ozbiljan napredak.

Ne raspoložem podacima za 1979. godinu što bi bilo vrlo značajno za ocjenu, pa navodim podatke samo za Zajednicu osiguranja »CROATIA« Zagreb.

Bruto premija u 1979. god.	= 615.818,700.000 st. din.
od toga osiguranje osoba	= 75.805,600.000 st. din.
ostala osiguranja	540.013,100.000 st. din.

»CROATIA« je 1979. godine ostvarila premiju u odnosu na 1978. god. više za 21,8 posto, što su, manje više, postigle i ostale zajednice osiguranja.

OSIGURANJE NA PODRUČJU KOPRIVNICE

Na pitanje tko je i kako vršio osiguranje na našem području, vrlo teško je dati odgovor. Takvih podataka nema niti u statistici osiguranja ni u arhivu, stoga ćemo na nekoliko oskudnih podataka rekonstruirati.

Najstariji podatak o osiguranju na našem području pronađen je u Koprivničkom Ivancu, kod inž. Zvonka Vrbana. Radi se o kućnoj tablici društva »ASSICURACIONI GENERALI TRIEST« iz 1831. godine.

Zbog kratkoće vremena nisu utvrđeni drugi podaci o radu toga društva, nije proučena arhiva koju posjeduje inž. Zvonko Vrban, pa to treba kasnije istražiti.

Drugi podatak je o postojanju JADRANSKOG OSIGURAVAJEĆEG DRUŠTVA, TRST, Zagreb, inače financijski najjačeg društva na području bivše Jugoslavije.

Prema ocjeni na temelju »kućnih tablica« osiguranja na privatnim zgradama, najrazvije-

nija je bila »CROATIA« osiguravajuća zadruga u Zagrebu. »CROATIA« je, prema pisanim podacima, osnovana 1884. godine, međutim, kućna tablica na staroj zgradi osnovne škole Novigrad Podravski datira iz 1883. godine, što nije razjašnjeno.

Prvi zabilježeni poticaji za osnivanje domaće osiguravajućeg zavoda, potječu još iz 1874. godine. »Bilo je to doba, kada se nakon stoljetnog sna i teških pretnji germanizatorskog apsolutizma, elementarnom snagom probudila svijest i energija naroda, odlučena da stvara i izgrađuje temelje kulturnim i ekonomskim institucijama...«. Riječi u navodnicima su iz izvještaja o poslovanju za 1933. godinu, a prema tom izvještaju objavljene su u zagrebačkom »Obzoru« 30. srpnja 1874. godine. Pretpostavlja se da je pisac članka bio Ivan Vončina, tada gradski načelnik Zagreba.

U spomenutom članku stoji, između ostalog, i: »Dioničari pak tih stranih društava dijele sebi godimice dividende, a bukne li u Zagrebu vatra, građani zagrebački gase i pogase je kao besplatni težaci tih stranih divničara«. Na kraju proglasa stoji: »Gračani zagrebački! ugledajte se u gradove njemačke i osovite se na vlastite noge«.

Prema postojećim podacima glavni pokretač osnivanja domaće zgrade »CROATIA« bio je uz I. Vončinu, senator Đuro Deželić, koji je u to vrijeme bio i tajnik zagrebačkog dobrovoljnog vatrogasnog društva.

Usporedbom podataka o osiguravajućim društvima, prikupljenih po Antoniju Tasiću — prema kojima su sva društva 1937. godine nplatila oko 240.000.000 dinara premije — može se slobodno zaključiti da je »CROATIA« bila jedno od većih ili najveće osiguravajuće društvo. Naime, prema izvještaju o poslovanju za 1933. godinu »CROATIA« je ostvarivala »u ime premije s pristojbama godimice oko 42.700.000 dinara«.

»CROATIA« je 1933. godine imala podružnice u: Zagrebu, Beogradu, Ljubljani, Novom Sadu, Subotici, Osijeku, Splitu i Sarajevu ili Banja Luci. Ovo posljednje je dvojbeno jer se spominju »zavodske zgrade« — Banja Luci, Ul. Fra Grge Mortića br. 6., međutim, u popisu podružnica se navodi Sarajevo s upraviteljem Ivom Gašparovićem, prorukistom, a pri tom se Banja Luka ne spominje.

Zanimljiva je »kućna tablica« osiguranja pronađena na području Koprivnice, jedinstveni primjerak s grbom Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Naime, isti grb se nalazi i na policama osiguranja Jadranskog osiguravajućeg društva (primjerak u Muzeju grada iz 1914. godine), što upućuje na mogućnost da su osnivači, pod pritiskom najjačeg stranog društva, bili prisiljeni osnovati zadrugu (»CROATIA«) u okviru organizacije toga društva (pripremmo razdoblje trajalo je deset godina), a kad su uspjeli dobiti suglasnost osnovali su domaće osiguravajuće društvo.

Na takav zaključak upućuje pronađeni »Zastupnički dnevnik« na čijoj prednoj korici sto-

ji: »Jadransko osi. društvo — zastupstvo u Koprivničkom Ivancu« (ostalo nečitljivo), ali u tome što je predviđeno kao imenik osigurani-ka, ništa nije upisano.

Najviše podataka o osiguranju na našem području postoji o djelovanju »SREDIŠNJE ZADRUGE ZA OSIGURANJE STOKE« u Zagrebu. U okviru te zadruge djelovale su »zadruge za osiguranje stoke«. Spominju se zadruge: Koprivnički Ivanec 1936. godine 11 članova, Virje 1939. godine 88 članova, Križevci 1939. godine 22 člana, Ludbreg 18 članova, itd.

Upravni odbori zadruga za osiguranje stoke rješavali su i štete i to zapisnički konstatirali. Zapisnik o rješavanju šteta dostavljan je Središnjoj zadrugi za osiguranje stoke u Zagrebu, a ona je prosljedila doznake osiguranicima.

Središnja zadruga za osiguranje stoke u Zagrebu imala je 1936. godine 102 članice (zadruge za osiguranje stoke), a već 1939. godine 197 članica, odnosno 1. travnja 1940. godine 217 članica.

Zadruga za osiguranje stoke Koprivnički Ivanec (to je naziv prema žigu, u zapisniku se spominje Zadruga za unapređenje stoke)²⁵ osnovana je 8. veljače 1936. godine »po direktoru centrale g. Mladena Vukmira«, a započela je radom 1. ožujka 1936. godine. Predsjednik zadruge bio je Mato Janković, a poslovođa Tomislav Vrbanić,²⁶ koji se u istoj funkciji nalaze do 5 siječnja 1943. godine. To je datum posljednjeg zapisnika sjednice upravnog odbora, a dalje od toga su zapisnici istrgnuti iz uzeva. Bilo bi zanimljivo istražiti kad je zadruga prestala postojati, jer ovo su jedinstveni podaci o djelovanju osiguranja u toku II. svjetskog rata na našem području, a vjerojatno i šire.

OSIGURANJE NAKON OSLOBOĐENJA

Na području Koprivnice djelovala je filijala DOZ-a sve do kraja 1961. godine. Filijala je djelovala na području Koprivnice, Križevaca i Đurđevca. Osiguranje društvene imovine bilo je obavezno, upravljanje strogo administrativno, bez utjecaja i kontrole udruženog rada. Istina je da je Savezno izvršno vijeće 1957. godine donijelo Odluku o organima upravljanja u DOZ-u, međutim, do njegove likvidacije nije se praktički ništa mijenjalo. Siguran dohodak radnika u osiguranju, zbog obaveznog osiguranja, nije ih poticao na osiguranje privatne imovine građana. Životno osiguranje je najslabije razvijeno. Direktor filijale bio je Martin Peršinić.

Donošenjem Zakona o osiguravajućim zavodima i zajednicama osiguranja 29 lipnja 1961. godine, nastaju promjene u organizacijama osiguranja i na ovom području. Osnovan je Osiguravajući zavod za područja Koprivnice i Đurđevca. Razvoj u novim ekonomskim odnosima, iako ubrzan, kočen je starim tarifama premije. Donesene su, doduše, privremene tarife, ali s toliko nedostataka, bez ozbiljnije ekonomske analize, da nisu omogućile izvršenje obaveza pre-

ma osiguranicima, a još manje stvaranje rezervi sigurnosti.

Osiguravajući zavod Koprivnica je i pored ekonomskih teškoća postigao zadovoljavajuće rezultate u razvoju osiguranja. Prošireno je osiguranje privatne imovine, a posebno osiguranje života. U 1965. godini izgrađena je poslovna zgrada na Tarašćicama, danas vlasništvo Zajednice osiguranja »TRIGLAV« Ljubljana.

Reorganizacijom tzv. komunalnih zavoda, koja je nastala 1. siječnja 1968. godine, likvidirano je svih 35 zavoda u SR Hrvatskoj i formirana su dva zavoda: Udruženi zavod za osiguranje i reosiguranje Zagreb (kasnije uzeo naziv »CROATIA«) i Jadranski osiguravajući zavod Split.

Osiguravajući zavod Koprivnica je tada sav svoj iznos i imovinu prenio na Osiguravajući zavod »SAVA« Ljubljana.

Do danas nisu razjašnjenje okolnosti pod kojima je donijeta odluka o pripajanju »SAVI«. Ekonomska logika i interes udruženog rada nisu u prilog takvoj odluci. Za vjerovati je da ni organi društveno-političke zajednice ne bi podržali odluku suprotnu lokalnim interesima. Nameće se zaključak da je odluku donijela radna zajednica ne vodeći računa o stvarnom pravu udruženog rada nad upravljanjem društvenom svojinom. Direktor zavoda bio je Ivan Povijač.

Od početka 1968. godine do polovice 1970. godine na području Koprivnice i Đurđevca djeluje isključivo Osiguravajući zavod »SAVA« poslovna jedinica Koprivnica, koja je kasnije promijenila naziv u »TRIGLAV«, što je posljedica integracije »SAVE« i »MARIBORA«.

Zavod za osiguranje i reosiguranje »CROATIA« 1970. godine osniva u Koprivnici svoju poslovnicu (registr. 25. svibnja 1970. godine). S obzirom da je u to vrijeme postojala u Koprivnici poslovna jedinica »SAVE« Ljubljana, a neke osiguranike je imao i »DUNAV« (Elektru, Koprivnica), nije bilo ekonomskih uvjeta za osnivanje ove poslovnice. Prema tome, valja prihvatiti dokaze sudionika osnivanja, da je to bio način reagiranja na odluku Osiguravajućeg zavoda Koprivnica kojom se isključio iz republičke zajednice osiguranja i pristupio »SAVI« LJUBLJANA, i da mu treba postaviti konkurenciju.

Bilo kako bilo, poslovnicu je formirana i razvila se vrlo brzo (preko 50.000.000,00 premije godišnje) što je rijetko gdje postignuto. U pogledu konkurencije u poslovima osiguranja, mišljenja sam da je to pozitivno, ali u prve tri, najviše četiri godine, dok postoji polje osiguranja neobrađeno, poslije toga nastaju odnosi koji ne koriste osiguranju ni udruženom radu, što ne znači i pojedincima u sferi osiguranja privatne imovine.

»CROATIA«, poslovnicu Koprivnica, organizacijski je i ekonomski autonomna u okviru Zajednice osiguranja. Obavlja poslove za sve zajednice rizika (»Imovina«, »Motorna vozila«, »Transport«, »Kredit« i »Osobe«). Ima račune kod SDK, sredstva osiguranja i žiro-račun rad-

ne zajednice. Sredstvima osiguranja upravljaju delegacije izravno i preko svojih odbora. Delegacije svih zajednica rizika čine konferenciju delegacija. Delegate biraju OOUR-i i građani preko mjesnih zajednica. Delegacije biraju svoje delegate u Skupštine zajednica rizika i Zajednice osiguranja. Poslovnica broji 53 delegata.

Poslovnica »Triglava« drugačije je organizirana. Računi sredstava su na nivou Zajednice područja u Čakovcu. Delegatski sistem je isti, a delegatsko odlučivanje je prema nivoima organiziranosti. Knjigovodstvo je u Čakovcu.

Poslovnice i »Triglava« i »Croatije« u Koprivnici razvile su poslove osiguranja iznad jugoslavenskog i republičkih prosjeka. Razlog je u pozitivnom nadmetanju u prvih nekoliko godina. Negativna strana konkurencije je u osiguranju motornih vozila. »Triglav«, potpomognut u održavanju iznosa od strane tehničkih servisa, ima mnogo više (preko 3/4) osiguranih vozila. »Croatia«, pored jednakih obaveza, ima zakonsku obavezu više da isplaćuje štete po nepoznatim i neregistriranim vozilima, što dovodi do gubitka. Premija se utvrđuje prema financijskom rezultatu »Croatie«, a zbog gubitka su u posljednje dvije godine premije povišene. To je negativna strana konkurencije koja će vlasnike vozila samo ove godine stajati oko 3.500.000,00 dinara više plaćene premije obaveznog osiguranja.

U 1977. godini formirana je poslovnicu »CROATIE« u Đurđevcu. Za ovu poslovnicu nije bilo ni ekonomskih ni tehničkih uvjeta. Glavni motiv, za neupućene, bio je »istisnuti konkurenciju« Međutim, stvarno je došlo do toga da je »CROATIA« Koprivnica ustupila »TRIGLAVU« dio iznosa na kojem egzistira.

Poslovnica ulaže napore za brži razvoj i polučuje uspjeh koliko dozvoljavaju uvjeti, ali ne ostvaruje program iz elaborata o osnivanju poslovnice. U ovoj godini ostvarit će oko 15.000.000 ND. premije.

OSIGURAVAJUĆI ZAVOD Koprivnica, djelujući na području Koprivnice i Đurđevca, ostvario je od 1962. do 1966.²⁷ godine bruto premiju:

1962. god.	1.088.779,00 ND.
1963. god.	1.427.000,00 ND.
1964. god.	1.641.000,00 ND.
1965. god.	2.347.000,00 ND.
1966. god.	3.645.880,00 ND.

Radi usporedbe i ocjene tempa razvoja osiguranja, ne ulazeći u djelovanje inflatornih faktora, navodim podatak o naplaćenju premiji za 1979. godinu (CROATIA + TRIGLAV) na ovom području, u iznosu 88.229.000 ND. Povećanje je u odnosu na 1966. god. za preko 24 puta više ili za 2.419,88 posto.

Srednjoročnim planom (1976—1981. god.) predviđeno je da će na području regije Bjelovar u 1980. godini biti ostvarena premija osiguranja od 355.016.000 ND., u čemu Koprivnica sudjeluje s 108.081.000 ND. ili 30,4 posto, što dokazuje da je osiguranje na području Koprivnice relativno dobro razvijeno. Valja napomenuti da imovina INE, »Čazmatransa« i još ne-

kih, nije obuhvaćena osiguranjem po ovim jedinicama, dok naša poduzeća (npr. »PODRAVKA«) svoje OOUR-e izvan Koprivnice osigurava tamo gdje su locirane (Sisak, Pula, Varaždin).

Na području Koprivnice osiguranjem u 1980. godini obuhvaćen je naredni broj osiguranih objekata:

	»CROATIA«		»TRIGLAV«	
	Dr. sektor	Priv. sektor	Dr. sektor	Pr. sektor
Civil kom.	142	3265	305	5334
Industr. kom.	254	773	103	6116
A. kasko kom.	640	306	753	402
A. odgovor. kom.	562	2660	562	11485
Usjevi k. j.	5237	6500	1279	
Goveda kom. oba sektora	9500 oba sektora		1462	
Svinje kom. oba sektora	31000		— 351	
Osiguranje života, osoba	8700		— 6314	
Osig. nezgode, osoba	15600		— 17173	

Uzme li se u obzir da se razvijenost osiguranja najčešće mjeri prema osiguranju osoba u odnosu na stanovništvo, osiguranje na ovom području posluje dobro. Od oko 62.000 stanovnika životno je osiguran gotovo svaki četvrti, a po osnovi nezgode svaki drugi građanin. Ovi podaci nisu apsolutno točni jer ima građana osiguranih s više polica, međutim, to se može zanemariti.

Učešće ostvarene premije iz privatnog sektora u ukupnoj premiji za 1979. godinu:

	Društveni sektor	Privatni sektor
»CROATIA« Koprivnica	39 posto	61 posto
»TRIGLAV« Koprivnica	40 posto	60 posto

Radi usporedbe, Zajednica osiguranja »CROATIA« ostvarila je u istoj godini 68 posto iz društvenog, a 32 posto iz privatnog sektora. I ovaj podatak potvrđuje da je osiguranje na području Koprivnice relativno dobro razvijeno.

Financijski rezultati, i pored velikih šteta (»CROATIA« je samo jednu štetu u 1978. god. od požara isplatila u iznosu od 53.900.000,00 dinara) obiju poslovnica, zadovoljavaju. Sva sredstva iznad dijela za održavanje likvidnosti, plasiraju se, u vidu dugoročnih ili kratkoročnih kredita, osiguranicima. Odluke o plasmanu donose odbori delegacija zajednica rizika, zavisno od izvora sredstava, tj. iz koje zajednice rizika potječu.

Sredstva u plasmanu 15. srpnja 1980. godine iznose:

»CROATIA«	
Poslovnica Koprivnica svih kredita	66,022.330,00 din.
»TRIGLAV«	
Poslovnica Koprivnica svih kredita.	48,244.073,00 din.

Razvijenost osiguranja uveliko se razlikuje prema mjestima i mjesnim zajednicama. Od

ekonomski razvijenih mjesta u osiguranju na posljednjem mjestu je Virje. Nemoguće je utvrditi uzrok takvom stanju koje začuđuje tim više što je Virje još 1939. godine imalo zadrugu za osiguranje stoke po veličini dva puta veću od prosjeka 217 takvih zadruga.

ZAKLJUČAK

Pored mnogih društveno-ekonomskih promjena kojima se osiguranje sistemski i organizacijski prilagođavalo, može se zaključiti da je u razvoju stalno bila prisutna težnja da se ono unapređuje i obogaćuje novim vrstama i vidovima osiguranja i proširuje na nove rizike koji ugrožavaju imovinu i osobe, i time doprinese društveno-ekonomskom razvoju društvene zajednice.

Osiguranje na našem području, posebno Koprivnice, proživljavaajući sve te promjene dostiglo je zadovoljavajuću razinu razvoja koji nameće potrebu da se društveno-politička zajednica i njeni organi, više nego da sada, zainteresiraju za daljnje djelovanje objedinjenog osiguranja na ovom području, zbog vrlo značajnih sredstava osiguranja u svrhu društveno-ekonomskog razvoja komune.

IZVORI PODATAKA

¹ Antonije Tasić: Osiguranje i problematika državnog osiguranja (Predavanje održano na opštem kursu koji je za činovnike Ministarstva financija FNRJ organizovala njihova sindikalna podružnica) Beograd 1947. god.

² Antonije Tasić: Isto, str. 10.

³ Antonije Tasić: Isto, str. 10.

⁴ Antonije Tasić: Isto, str. 11.

⁵ Antonije Tasić: Isto, str. 13.

Interesantno je napomenuti da su, kad je usled kraha »Feniksa« nastala izvesna stagnacija u osiguravanju života, sama osiguravajuća preduzeća zahtevala uvođenjem državnog nadzora nad njihovim radom. U stvari želelo se samo to da se propisima o nadzoru povratu poverenje osiguranika a da preduzeća i dalje ostanu slobodna u radu, da dakle fakte promjene i ne bude.

⁶ Antonije Tasić: Isto, str. 14.

⁷ Antonije Tasić: Isto, str. 16. i 17.

⁸ Službeni list br. 2/45, str. 13.

⁹ Riječi u navodnicima citirane su iz Odluke Povjereništva za trgovinu i industriju o postavljanju delegata kod osiguravajućih društava.

¹⁰ Službeni list br. 12/45, strana 133.

¹¹ Rješenje ministra financija od 19. jula 1945. god. (Sl. list 52/45) A. Tasić ne spominje »Vinerštetiše« (vidi 7.) kao ni »Središnju zadrugu za osiguranje stoke« u Zagrebu.

¹² Rješenje ministra financija Službeni list br. 31/46 str. 361.

¹³ Službeni list br. 68/46. str. 826

¹⁴ Isto kao 11

¹⁵ Isto, od 24. 12. 1945. (Sl. list br. 4/46)

¹⁶ Službeni list FNRJ br. 6/48.

¹⁷ Službeni list FNRJ br. 49/57.

¹⁸ Isto, br. 7/58.

¹⁹ Isto, br. 27/61.

²⁰ Isto, br. 38/61.

²¹ Odluka Skupštine JZO objavljena u Sl. listu SFRJ br. 31/64.

²² Podaci uzeti iz »Prijedloga za izmjenu sistema osiguranja« koji je izradila JZO siječnja 1966. god.

²³ Iz Osnovnog zakona o osiguranju i osig. organizacijama (Sl. list SFRJ br. 7/67.)

²⁴ Podaci iz »OSIGURANJE I PRIVREDA« br. 4/80.

²⁵ Knjiga zapisnika upravnog odbora zadruge Kopr. Ivana

²⁶ Tomislav Vrban, kasnije tajnik zadruge do 1943. god., od tada nema na dalje zapisničkih podataka.

²⁷ Podaci uzeti iz »Ekonomske analize poslovanja osiguranja na području komune Koprivnica — Đurđevac za period od 1962. do 1966. god.«